

Zoogdieren in vogelmeetnetten in 1999

Vanaf 1994 worden zoogdieren op vrijwillige basis meegeteld tijdens het veldwerk voor BMP en PTT. Beide deelmeetnetten worden georganiseerd door de VZZ en het CBS waarbij nauw wordt samengewerkt met SOVON. Het project blijkt betrouwbare gegevens op te leveren van een aantal algemene dagactieve zoogdieren. Daarbij spelen de gegevens van de zoogdieren in het BMP een cruciale rol. Immers een BMP-plot wordt per jaar 5-10 keer bezocht, bovendien op geschikte tijden van de dag. Bij de PTT-telling gaat het om een eenmalige telling die niet op de voor het waarnemen van zoogdieren meest geschikte tijd van de dag plaatsvindt. Daarbij komt dat in de winter een groot aantal soorten in dekking zit, waardoor ze slecht waarneembaar zijn. Gegevens van zoogdieren in het PTT-project worden gebruikt als een aanvulling op de gegevens in het broedvogelmeetnet.

Tekening Willem van Manen

Deelname aan het meetnet dagactieve zoogdieren levert voor de waarnemers van het BMP meer werk op dan voor de deelnemers aan het PTT-project. Dat is wellicht ook de reden dat deelname aan het BMP achterblijft bij die van het PTT. Daarom doen we een vriendelijke oproep aan alle BMP'ers die nog niet meedoen aan het zoogdiermeetnet dit alsnog te overwegen. Het vereist in de regel geen specifieke kennis en het geeft een nieuwe dimensie aan het beleven van een telgebied. Bovendien levert het waardevolle gegevens op over zoogdieren.

Resultaten

In 1999 werden in 233 van de 811 BMP-plots zoogdieren geteld. De deelname van PTT-tellers is spectaculair veel groter. Op liefst 340 van de 418 telroutes werden ook de zoogdieren geteld. Het aantal soorten dat bij BMP-inventarisaties wordt aangetroffen is ieder jaar groter dan in de PTT-telling. In totaal 30 soorten in het BMP tegen 16 in het PTT. Tijdens de nachttellingen van het BMP werden 162 vleermuizen geteld verdeeld over 4 soorten. Ook waren er een aantal toevalstreffers van soorten met een verborgen leefwijze zoals spitsmuizen en boom- en steenmarter. Het hoogste aantal soorten werd

gevonden bij Bakkeveen in Friesland, namelijk 13. Dit telgebied scoort al jaren het hoogste aantal soorten.

Resultaten algemene soorten

Voor het berekenen van indexen wordt, net als bij broedvogels, gebruik gemaakt van het speciaal voor ecologische gegevens gemaakte analysemethode TRIM. Haas, konijn en vos nemen in het BMP in aantal af (zie tabel 1). Eekhoorn en ree blijven min of meer stabiel. Bij de achteruitgang van het konijn speelt de virusinfectie VHS mogelijk een belangrijke rol. Daarnaast steekt in sommige gebieden de myxomatose weer de kop op. In de landelijke pers verschijnen berichten dat het duinkonijn met 60% is afgenomen sinds 1994. Uit de gegevens van het BMP blijkt het landelijke beeld niet veel beter: een achteruitgang van bijna 40%. Ook de haas gaat achteruit. In bouwland en kleinschalig cultuurlandschap lijkt hij meer in aantal te zijn afgenomen dan in grasland. Het ree lijkt het in agrarisch gebied en bos beter te doen dan in de duinen. Bij de index van de eekhoorn valt de uitschieter in 1996 op: het gevolg van een extreem goed beukenootjesjaar. Doordat beukenootjes een belangrijke voedselbron vormen voor eekhoorns was de voedselconditie van de eek-

hoorns in beukenbossen dat najaar optimaal en zijn er relatief veel eekhoorns de winter van 1995/96 doorgekomen. Ook de jongenproductie in 1996 zal hierdoor groter zijn geweest. Ook bij soorten als Koolmees en Boomklever is het verband tussen een goed beukenootjesjaar en een hogere index het jaar erna bekend.

In de wintertelling nemen haas en ree in aantal toe en blijft de vos stabiel.

Nabeschuiving

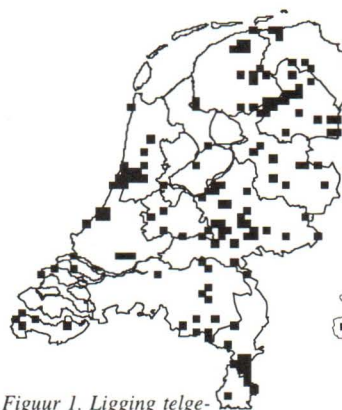
Het aantal BMP-plots waarin zoogdieren worden geteld was in 1999 kleiner dan in 1998. Ook de verdeling van de plots over het land is niet gelijkmatig (figuur 1). We zijn vooral op zoek naar BMP-waarnemers in Zeeland, het westen van Brabant, het noorden van Limburg en op de Waddeneilanden. De deelname aan de wintertellingen is buitengewoon, zodat de trends van de algemene soorten in de voorjaarsstelling kunnen worden gespiegeld aan die in de winter. Hieruit blijkt dat de aantalsontwikkeling van konijn, ree en eekhoorn in voorjaars- en wintertelling vrijwel identiek verloopt. Van de haas en in mindere mate de vos zijn de trends van BMP en PTT niet met elkaar in overeenstemming. De oorzaak van deze tegengestelde aantalsontwikkeling is niet bekend.

Ben Daemen, Marcel Straver (CBS)

Maurice La Haye (VZZ)

Tabel 1. Indexen van dagactieve zoogdieren, BMP en PTT. Een * geeft een significante afwijking t.o.v. het basisjaar aan (1994 voor BMP; 1993 voor PTT).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
BMP							
eekhoorn	-	100	80	176*	107	83	118
haas	-	100	91	119*	115*	101	80*
konijn	-	100	112	91	81*	62*	62*
ree	-	100	91	117	110	107	109
vos	-	100	65*	81	76*	69*	71*
PTT							
eekhoorn	100	42*	131	53	59	88	81
haas	100	57*	113	165*	160*	147*	173*
konijn	100	58*	163*	77	77	58*	40*
ree	100	66*	75*	109	109	116	132
vos	100	132	91	163	44	125	127

Figuur 1. Ligging telgebieden van het BMP-meetnet dagactieve zoogdieren 1999.

Figuur 2. Ligging telroutes van het PTT-meetnet dagactieve zoogdieren 1999.